

ЗВІТ

**про результати опитування щодо визначення рівня обізнаності
про проблему домашнього насильства та стереотипного
мислення на цю тему серед представників(-ць) суб'єктів
запобігання домашньому насильству м. Одеси**

**Одеса
2023 рік**

Звіт про результати опитування щодо визначення рівня обізнаності про проблему домашнього насильства та стереотипного мислення на цю тему серед представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству м. Одеси / Ковальова О., Берендєєва А., Томіна В. Одеса: ОДУВС, 2023. 24 с.

Схвалено та рекомендовано до друку на засіданні кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ (Протокол № 11 від 18 січня 2023 р.)

Авторський колектив:

КОВАЛЬОВА Олена – професорка кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., с.н.с., керівниця Центру гендерної освіти ОДУВС.

БЕРЕНДЄЄВА Анастасія – професорка кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент.

ТОМІНА Вікторія – професорка кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент.

Звіт підготовлено у межах співпраці UNFPA та ГО «Інноваційні соціальні рішення» за підтримки уряду Великої Британії. Думки, погляди та рекомендації, викладені у цій публікації, належать авторам(-кам) і не обов'язково відображають офіційну політику чи позицію UNFPA, ГО «Інноваційні соціальні рішення» або уряду Великої Британії.

ПЕРЕДМОВА

У межах реалізації проєкту «Вдосконалення навичок запобігання домашньому насильству у фахівців(-чинь) міжсекторальних груп швидкого реагування та інших суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству в м. Одеса» було проведено анкетування з метою дослідження рівня обізнаності, а також виявлення найбільш розповсюджених переконань (стереотипного мислення) серед представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству у кожному із районів м. Одеса.

Відповідно до статті 4 закону України «Запобігання та протидія домашньому насильству», діяльність, спрямована на запобігання та протидію домашньому насильству, ґрунтується на таких засадах:

- 1) гарантування постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на життя, свободу та особисту недоторканість, на повагу до приватного та сімейного життя, на справедливий суд, на правову допомогу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;
- 2) належна увага до кожного факту домашнього насильства під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 3) врахування непропорційного впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків, дітей та дорослих, дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 4) визнання суспільної небезпеки домашнього насильства та забезпечення нетерпимого ставлення до будь-яких проявів домашнього насильства;
- 5) повага та неупереджене і небайдуже ставлення до постраждалих осіб з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечення пріоритетності прав, законних інтересів та безпеки постраждалих осіб під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 6) конфіденційність інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства;
- 7) добровільність отримання допомоги постраждалими особами, крім дітей та недієздатних осіб;
- 8) врахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку;
- 9) ефективна взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями, засобами масової інформації та іншими заінтересованими особами.

Також у зазначеній статті окремо наголошується на наступних аспектах:

- заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству здійснюються без дискримінації за будь-якою ознакою;
- звичаї, релігійні переконання, віросповідання, традиції не можуть розглядатися як виправдання будь-яких форм домашнього насильства, передбачених цим Законом, або бути підставою для звільнення кривдника від відповідальності.

Для успішної реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству важливим є розуміння представниками(-цями) суб'єктів запобігання домашньому насильству зазначених засад та відсутність у них стереотипного мислення у цій сфері. Наявність у таких суб'єктів певних стереотипів, які існують у суспільстві, може заважати їм виконувати свої професійні обов'язки та може призвести до негативних наслідків. Також важливим є визначення рівня обізнаності фахівців(-чинь) щодо нормативної бази у сфері законодавства щодо домашнього насильства, оскільки це може свідчити про рівень їх професійності та компетенції.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Анкета була розроблена для визначення рівня обізнаності та стереотипного мислення серед представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству.

Анкетування проводилося онлайн за допомогою гугл-форми.

Участь в опитуванні взяли 309 осіб, які є представниками(-цями) суб'єктів запобігання домашньому насильству м. Одеси.

Респондентам(-кам) пропонувався тест з 15 запитань, що стосувалися запобігання домашньому насильству (ще одне додаткове тестове питання було запропоновано для визначення району м. Одеса, який представляють респонденти(-ки)).

У кожному запитанні можливо було обрати лише один варіант відповіді.

Окремо в анкеті наголошувалось на анонімності опитування, що дозволило респондентам(-кам) відверто відповідати, висвітлюючи свої реальні погляди на ті чи інші питання.

Перед безпосереднім проходженням анкетування респондентам(кам) було запропоновано ознайомитися із законодавчим визначенням терміну «запобігання домашньому насильству», а саме з наступним текстом:

«П.5 ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»

запобігання домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на:

- підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства;*
- формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей;*
- викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються».*

Результати анкетування проаналізовані за двома основними напрямками:

- обізнаність суб'єктів запобігання домашньому насильству м. Одеси з основними поняттями, які містяться в законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;*

- наявність/відсутність у респондентів(-ок) стереотипного мислення, що може впливати на ефективність їх діяльності у сфері запобігання домашньому насильству.

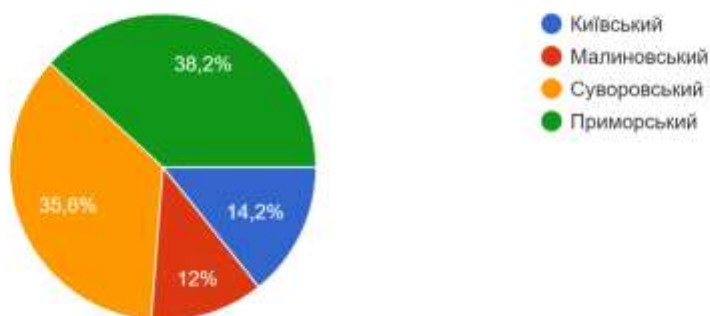
За результатами проведеного аналізу відповідей респондентів(-ок) були визначені сильні сторони та зони розвитку суб'єктів запобігання домашньому насильству м. Одеси, а також запропоновані практичні рекомендації для удосконалення діяльності зазначених суб'єктів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Перше запитання було покликано з'ясувати, представники(-ці) суб'єктів запобігання домашньому насильству яких районів м. Одеси брали участь в анкетуванні.

Район м. Одеси, де Ви працюєте?

Район м. Одеси, де Ви працюєте:
309 ответов

Відповідно до рішення Одеської міської ради №197-XXIV від 26.07.2002 року Одеса складається з чотирьох адміністративних районів: Київського, Приморського, Суворовського та Малиновського. Різні за площею, вони мають приблизну кількість мешканців, тож і кількість представників(-ць) суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству є приблизно однаковою.

Згідно з результатами опитування найбільш активно залучалися до анкетування представники Приморського (38,2%) та Суворовського району (35,6%), у той час як представники Київського району становили лише 14,2% опитуваних, а Малиновського – тільки 12%.

Назва району	Площа, км ²	Населення, тис. осіб	Густота, осіб/км ²
Київський район	47,7	256,58	5379
Малиновський район	89,7	242,9	2707,9
Приморський район	24,2	259	10702,4
Суворовський район	25,3	263	10395,2

2. Друге запитання стосувалося впливу суспільної думки на можливість особи вчиняти домашнє насильство.

Чи впливає думка суспільства на вчинення особою домашнього насильства?

Категорично заперечують вплив думки суспільства 16% респондентів(-ок), у той час як інші 84% вважають, що впливає, але якщо 44% зазначили, що впливають без будь-яких застережень, то 40 % відмітили, що впливають лише за певних умов. Зокрема, 2% зазначають, що подібний вплив може бути лише в релігійних громадах, а 38% вважають, що така думка може впливати лише тоді, коли особа не має сили волі та залежить від думки інших. Більшість респондентів(-ок) (44%) надали правильну відповідь, що думка суспільства має вплив на вчинення особою домашнього насильства.

Правильна відповідь – впливає.

Людина – істота соціальна, вона не може існувати поза суспільством, вона є його частиною. У процесі своєї життєдіяльності кожна особа керується нормами, що склалися у суспільстві, тобто соціальними нормами (нормами права, моралі, релігійними та інші.). Ці норми представляють собою певні усталені ідеї, переконання, які панують в суспільстві. Тому соціальні норми прямо та опосередковано впливають на діяння людини, бажає вона цього чи ні. І якщо норми права прямо визначають належну поведінку особи, то моральні норми є гнучкими і залежать від конкретної особистості та впливу на неї тих установок, які склалися у суспільстві, а особливо від тих стереотипів, які склалися в громаді.

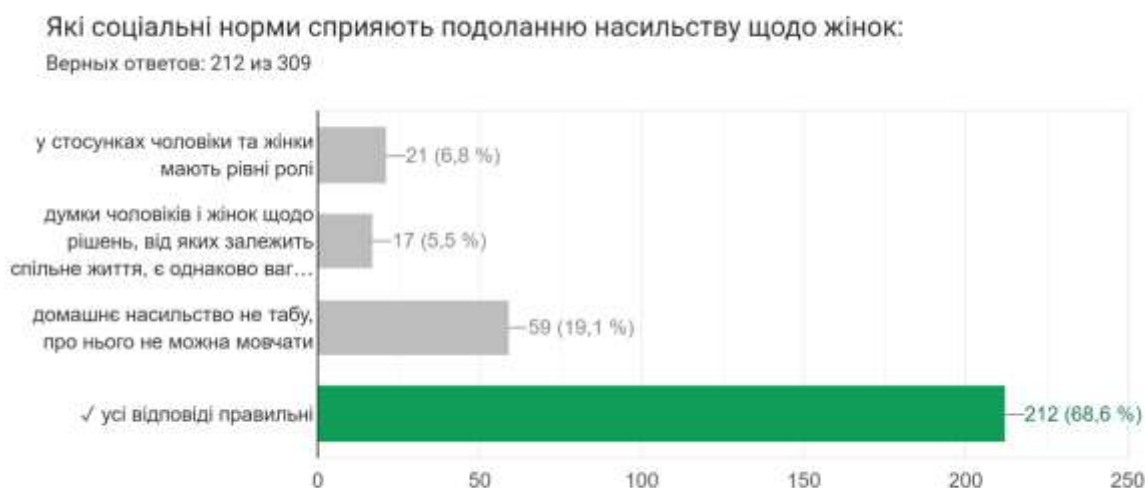

3. Третє запитання пропонувало визначитися, які саме із запропонованих соціальних норм можуть сприяти подоланню насильства щодо жінок.

Які соціальні норми сприяють подоланню насильству щодо жінок?

Думки респондентів(-ок) розділилися наступним чином:

- 21 особа (6,8 %) – «у стосунках чоловіки та жінки мають рівні ролі»;
- 17 осіб (5,5 %) – «думки чоловіків і жінок щодо рішень, від яких залежить спільне життя, є однаково вагомими»;
- 59 осіб (19,1 %) – «домашнє насильство не табу, про нього не можна мовчати»
- 212 осіб (68,6 %) – «усі відповіді правильні».

Правильна відповідь – усі відповіді правильні

Соціальні норми, тобто норми, які існують у суспільстві, є гнучкими і можуть змінюватися. Майже всю історію існування людства жінка займала другорядне, підпорядковане місто поряд із чоловіком через те, що так було прийнято в суспільстві. Наразі суспільство впевнено крокує до гендерної рівності. Різні країни знаходяться на різному етапі реалізації такої рівності. В Україні, не дивлячись на законодавче закріплення гендерної рівності, поки що рано говорити, що вона реально існує. З огляду на це надзвичайно важливим є панування в суспільстві соціальних норм, які би сприяли подоланню насильству щодо жінок. Насамперед важливо проваджувати ті норми, які би сприяли усвідомленню того, що у стосунках чоловіка та жінки повинно бути цілковите рівноправ'я. Надзвичайно важливим є формування суспільної думки саме на тих соціальних нормах, які би сприяли подоланню насильства щодо жінок та домашнього насильства взагалі.

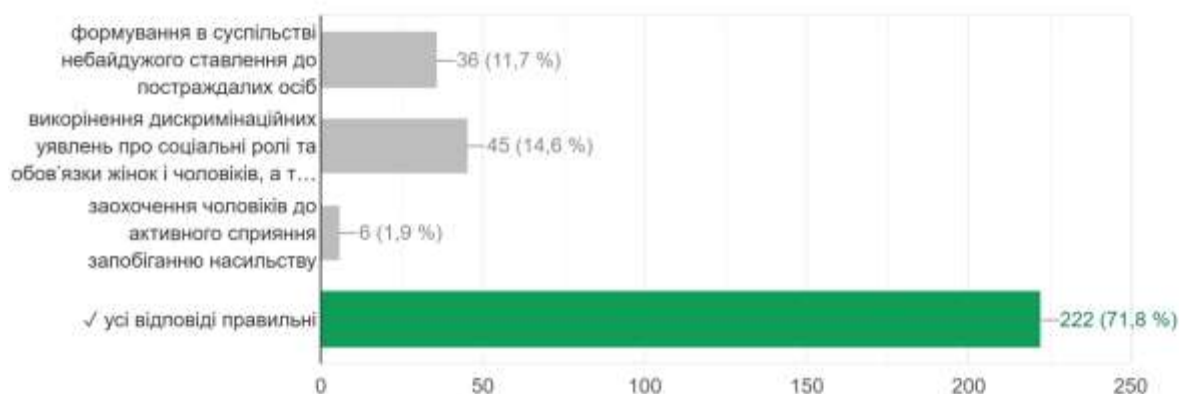
4. Четверте запитання було спрямоване на перевірку обізнаності представників(ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству з визначеними у п.5 ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» завданнями у сфері запобігання домашньому насильству.

До завдань у сфері запобігання домашньому насильству належать

При відповіді на це запитання 11,7% респондентів(-ок) зазначили, що таким завданням є формування в суспільстві небайдужого ставлення до постраждалих осіб; 14,6% – викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються; 1,9% – заохочення чоловіків до активного сприяння запобіганню насильству, 71,8% зазначили, що всі відповіді є правильними.

До завдань у сфері запобігання домашньому насильству належать:

Верных ответов: 222 из 309

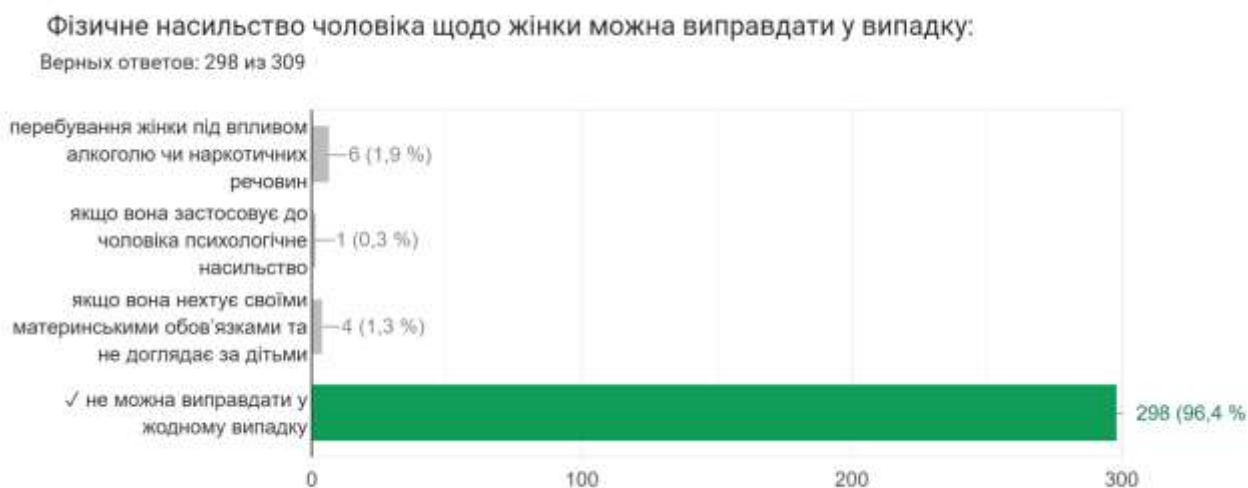
Правильна відповідь – усі відповіді правильні

На сучасному етапі побудови в Україні ефективної системи заходів, спрямованих на запобігання та протидію домашньому насильству, суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству більшу увагу приділяють саме протидії. З одного боку, це зрозуміло, оскільки, стикаючись із ситуацією домашнього насильства, такі суб'єкти виконують свої прямі функціональні обов'язки, які полягають у наданні допомозі постраждалій особі (для усіх суб'єктів) та притягнення кривдника(-ць) до відповідальності (для частини суб'єктів, зокрема, працівників(ць) поліції). Втім, законодавець(-чині) уповноважили їх не лише протидіяти конкретним фактам, а й запобігати домашньому насильству. З урахуванням цього, всі відповіді, зазначені в цьому питанні є правильними, оскільки відображають ті завдання, які містяться в п.5 ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в якому розкривається значення терміну «запобігання домашньому насильству».

5. П'яте запитання було покликане встановити, наскільки суб'єкти запобігання домашньому насильству дотримуються принципу нульової толерантності до фізичного насильства чоловіків щодо жінок.

Фізичне насильство чоловіка щодо жінки можна виправдати у випадку

Більшість респондентів(-ок) проявили нульову толерантність до цього виду насильства, а саме – 96,4%. Втім, серед респондентів(-ок) 6 осіб зазначили, що фізичне насильство чоловіка щодо жінки можна виправдати у випадку перебування жінки під впливом алкоголю чи наркотичних речовин, одна особа відповіла, що таке насильство можна застосувати, якщо жінка сама застосовує до чоловіка психологічне насильство, а чотири особи допускають це у випадку, коли жінка нехтує своїми материнськими обов'язками та не доглядає за дітьми.

Правильна відповідь – не можна виправдати у жодному випадку

Нульова толерантність до будь-якого насильства – це основоположний принцип, яким повинні керуватися суб'єкти запобігання домашньому насильству у своїй діяльності. Більш того, це повинна бути усвідомлена позиція кожного(-ї) представника(-ці) таких суб'єктів, оскільки не можна боротися з тим, що ти сам свідомо, чи не свідомо допускаєш. Саме формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках є одним із завдань у сфері запобігання домашньому насильству, що визначено в п.5 ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». І ефективною діяльністю таких суб'єктів буде лише тоді, якщо їх дії будуть ґрунтуватися на розумінні, що немає жодного виправдання вчинення домашнього насильства, а всі особи, які від нього постраждали, мають право на дієву допомогу та надання їм всіх послуг, передбаченим чинним законодавством.

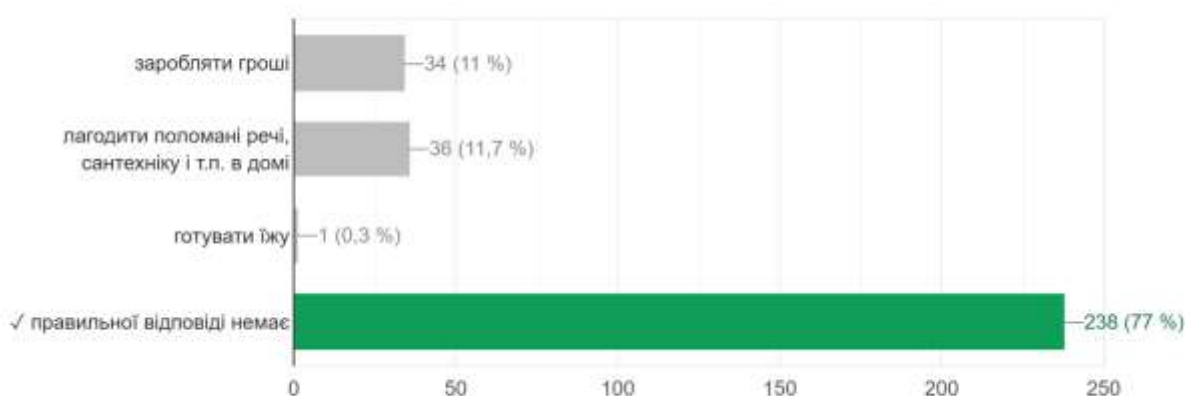
6. Шосте запитання ставило за мету виявити в респондентів(-ок) наявність чи відсутність гендерних стереотипів.

Які із перелічених обов'язків відносяться до «чоловічих»

Відповіді респондентів(-ок) проілюстрували, що частині з них притаманні гендерні стереотипи. Так, до «чоловічих обов'язків» 11% респондентів віднесли заробляння грошей, 11,7% – лагодження поломаних речей, сантехніки і т.п. вдома. Таким чином, своїми відповідями вони підтвердили певні установки, які існують у суспільстві. Один респондент до чоловічих обов'язків відніс готування їжі. Але все-таки більшість – 77 % відповіли правильно, тобто що в цьому тесті правильної відповіді немає.

Які із перелічених обов'язків відносяться до «чоловічих»:

Верных ответов: 238 из 309

Правильна відповідь – правильної відповіді немає

Існування гендерних стереотипів у суспільстві є передумовою вчинення домашнього насильства. Відповідно до п.5 ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються (тобто гендерних стереотипів) є одним із завданням запобігання домашнього насильства. Українському суспільству, особливо старшому поколінню, на жаль, притаманно існування гендерних стереотипів, особливо в сфері розподілу обов'язків між чоловіками та жінками. Викорінення таких стереотипів є доволі тривалим процесом, потрібна зміна декількох поколінь, щоб їх позбутися. При цьому активна роль у цьому відводиться і суб'єктам запобігання домашньому насильству, які повинні докладати значні зусилля, щоб, по-перше, самим свідомо чи підсвідомо не транслювати такі стереотипи, особливо при роботі з постраждалими особами. І по-друге, такі суб'єкти повинні докладати активні зусилля шляхом проведення різноманітних активностей із метою навчання громади життю без гендерних стереотипів.

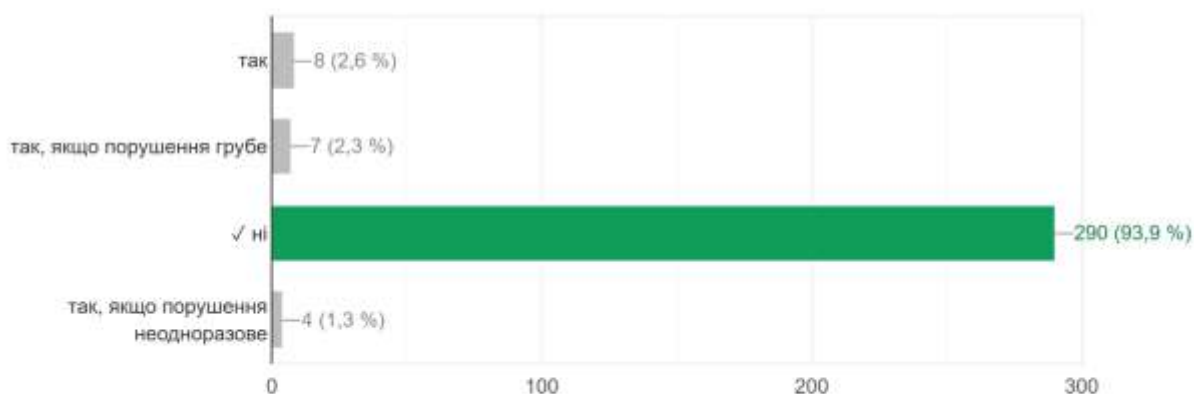
7. Сьоме запитання ставило за мету визначити, чи можна виправдати прояви домашнього насильства релігійними нормами та традиціями.

Порушення релігійних норм або національних традицій може слугувати виправданням домашнього насильства

Майже всі респонденти(-ки) були категоричними у цьому питанні: 93,9% висловилися проти виправдання вчинення домашнього насильства за порушення релігійних норм або встановлених традицій. Втім, 8 осіб (2,6%) відповіли позитивно, тобто допускають можливість застосувати домашнє насильство до осіб, які порушили певні релігійні норми чи традиції. Також 7 осіб (2,3%) зауважили, що таке насильство може бути виправданим у разі, якщо порушення грубе, а 4 особи (1,3%), якщо порушення неодноразове.

Порушення релігійних норм або національних традицій може слугувати виправданням домашнього насильства:

Верных ответов: 290 из 309

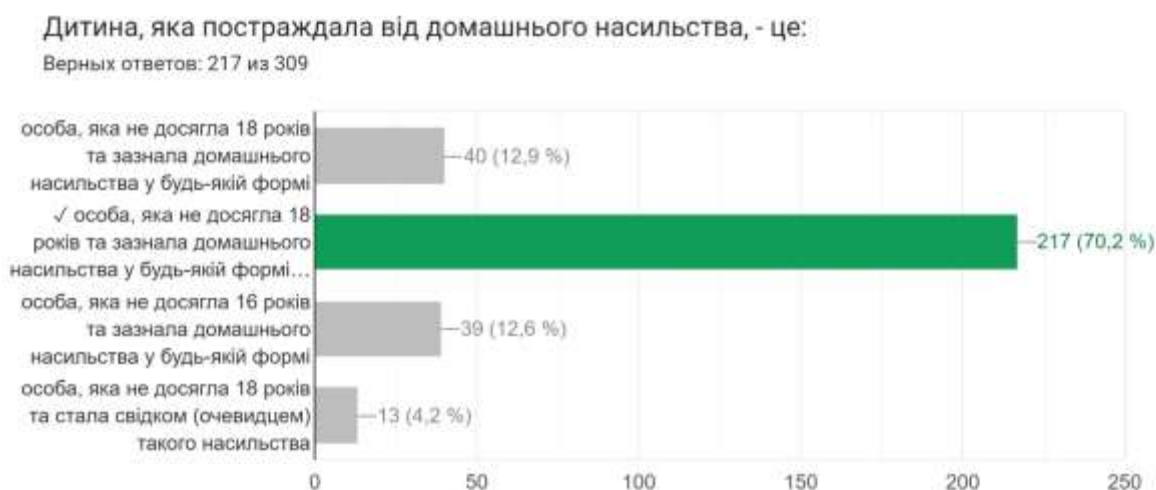
Правильна відповідь – ні

Відповідно до міжнародних та європейських стандартів кожна держава повинна послідовно впроваджувати політику викорінювання насильства щодо жінок, не допускаючи при цьому будь-яких звичаїв, традицій або релігійних мотивів для відхилення від своїх обов'язків. Важливо зауважити, що для деяких осіб релігійні норми відіграють важливу роль в їх житті. З урахування цього, заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству повинні здійснюватися без дискримінації за будь-якою ознакою, в т.ч. за релігійною. При цьому звичаї, релігійні переконання, віросповідання, традиції не можуть розглядатися як виправдання будь-яких форм домашнього насильства, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», або бути підставою для звільнення кривдника(-ці) від відповідальності.

8. Восьме запитання мало на меті перевірити, чи правильно розуміють представники(ці) суб'єктів запобігання домашньому насильству термін «дитина, яка постраждала від домашнього насильства».

Дитина, яка постраждала від домашнього насильства, – це

Більшість респондентів(-ок) виявили знання щодо юридичного значення дефініції «дитина, яка постраждала від домашнього насильства»: 70,2% опитуваних відповіли, що під цим терміном розуміється особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства. Втім, 12,9% респондентів(-ок) зазначили, що це особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі; 12,6% – особа, яка не досягла 16 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі; 4,2% – особа, яка не досягла 18 років та стала свідком (очевидцем) такого насильства.

Правильна відповідь – особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства

Знання законодавчої бази представниками суб'єктів запобігання домашньому насильству є надзвичайно важливою складовою їх успішної діяльності. Діти є однією із уразливих категорій, що потерпає від домашнього насильства. Крім того, як доводять численні дослідження, навіть якщо дитина тільки спостерігає домашнє насильство, це має такий же руйнівний вплив на її психічний стан, що і безпосереднє вчинення такого насильства щодо неї. Саме з урахуванням цього українські законодавці(-чині) на рівні закону визначили поняття дитини, постраждалої від домашньої насильства. Для представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству правильне розуміння цього терміну допоможе правильно будувати свою політику, спрямовану на запобігання домашньому насильству як в цілому, так і щодо дітей зокрема.

9. Дев'яте запитання стосувалося думки представники(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству щодо того, які соціальні норми сприяють

формуванню в громаді терпимого ставлення до домашнього насильства щодо жінок.

Які соціальні норми сприяють насильству щодо жінок

Думки респондентів розподілилися наступним чином:

21,7% – розлучення – це ганебно;

63,4% – жоден прояв насильства не може бути виправданий;

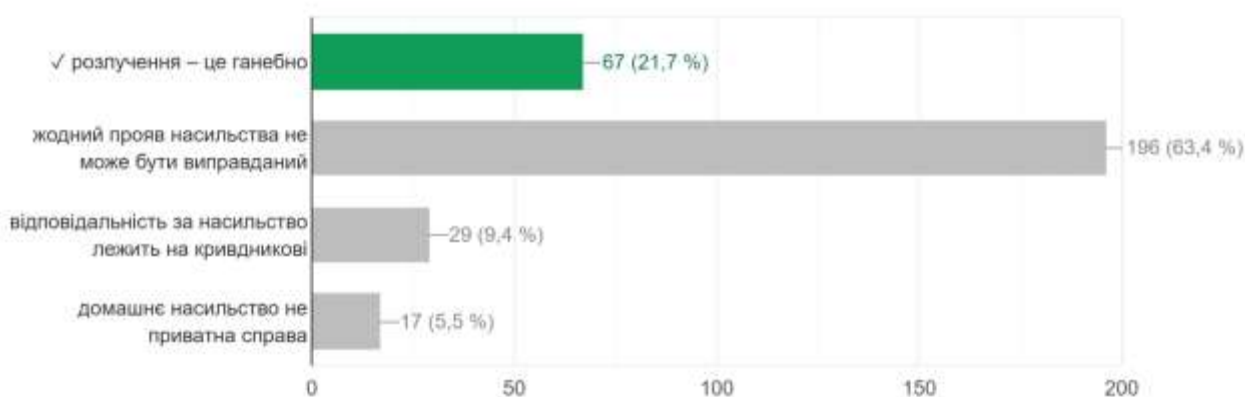
9,4% – відповідальність за насильство лежить на кривдникові;

5,5% – домашнє насильство не приватна справа.

Серед респондентів лише 21,7% відповіли правильно на це питання. На нашу думку, скоріш за все це стало наслідком неуважного читання чи розуміння питання.

Які соціальні норми сприяють насильству щодо жінок:

Верных ответов: 67 из 309

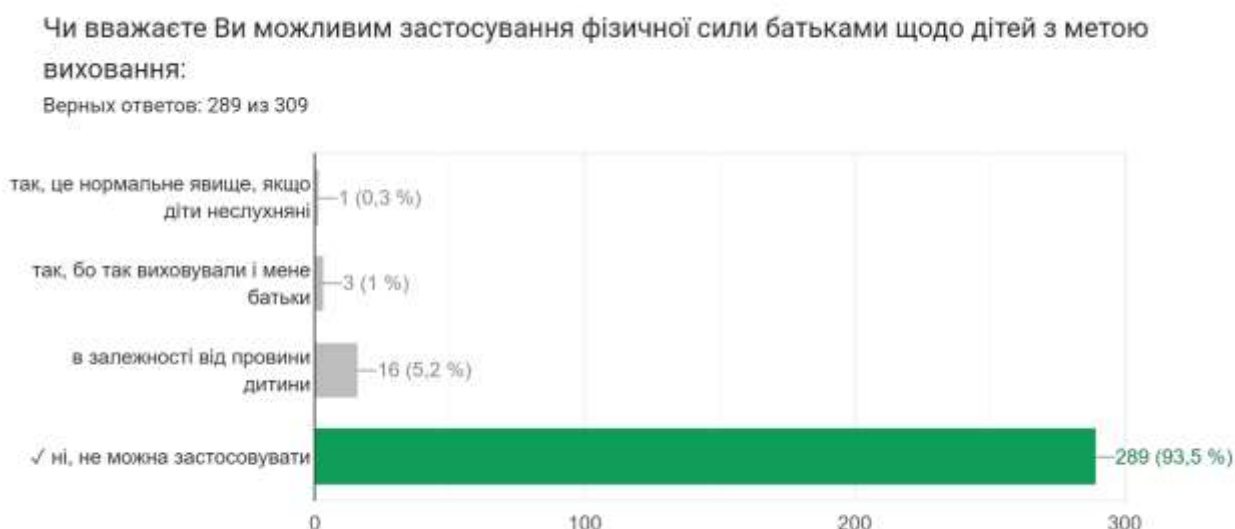
Правильна відповідь: розлучення – це ганебно

У громаді велику роль відіграють думки, які в ній панують. Соціальні норми можуть бути як шкідливими та негативно впливати на суспільство, так і позитивними, що сприяють подоланню тих чи інших негативних явищ. Довгий час в українському, тай не тільки, суспільстві панувала думка, що розлучення – це провина саме жінки, яка не змогла втримати свого чоловіка, а отже розлучення – це ганьба, в першу чергу, саме для жінки. Такі установки передавалися із покоління в покоління і часто сприяли тому, що жінки терпіли насильство щодо себе від чоловіків через страх осуду оточуючих. З огляду на це, надзвичайно важливим є, насамперед, розуміння, які саме соціальні норми є шкідливими та негативно впливають на думку суспільства, та здійснення заходів із викорінення таких установок у громаді шляхом проведення просвітницьких заходів, спрямованих на запобігання домашньому насильству.

10. У десятому запитанні пропонувалося визначитися із ставленням до допустимості тілесних покарань до дітей.

Чи вважаєте Ви можливим застосування фізичної сили батьками щодо дітей із метою виховання

У зазначеному запитанні більшість респондентів(-ок) проявили нульову толерантність до застосування фізичного насильства до дітей в якості покарання – 93,5% відповіли, що його застосовувати не можна. Втім, деякі респонденти дотримуються іншої думки. Одна особа вважає, що застосування такого насильства є нормальним явищем у випадку, якщо діти неслухняні. Троє осіб зазначили, що також допускають це, оскільки так виховували їх батьки. Ще 16 людей зауважили, що допускають застосування тілесних покарань до дітей у залежності від провини дитини.

Правильна відповідь – ні, не можна застосовувати

Закон України «Про охорону дитинства» гарантує захист дітей від будь-якого насильства. Стаття 151 Сімейного кодексу визначає права батьків щодо виховання дитини. Відповідно до цієї статті батьки мають право обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону, моральним засадам суспільства. Стаття 150 цього ж кодексу прямо зазначає, що забороняються фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини. Втім, не дивлячись на пряму заборону, деякі батьки вважають нормальною практикою застосування тілесних покарань до дітей. Але ж це є нічим іншим ніж застосування фізичної форми домашнього насильства, за що передбачена юридична відповідальність. У своїй діяльності суб'єкти запобігання домашньому насильству повинні значну увагу приділяти просвітницьким заходам, які би роз'яснювали громаді, які є прояви домашнього насильства, оскільки не всі це розуміють.

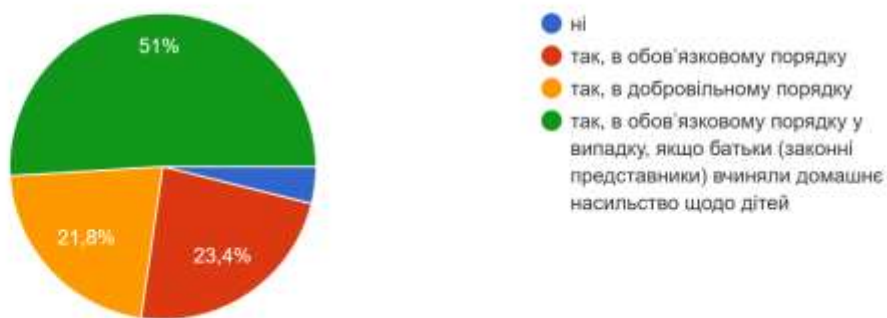
11. Одинадцяте запитання є логічним продовженням десятого і також пов'язане із формування нульової толерантності до застосування батьками тілесних покарань щодо дітей.

Чи вважаєте Ви за доцільне організацію для батьків (інших законних представників(-ць) курсів щодо методів ненасильницького виховання дітей

Відповіді на це питання розподілилися наступним чином: 3,9% респондентів(-ок) вважають, що немає потреби організовувати для батьків чи інших законних представників(-ць) дитини курси, на яких вони могли би опанувати ненасильницькими методами виховання дітей. 21,8% респондентів(-ок) допускають таку можливість за добровільною згодою, тобто за власним бажанням батьків (законних представників(-ць) відвідувати такі курси. 51% респондентів(-ок) вважають, що такі курси повинні відвідувати батьки (законні представники(-ці) в обов'язковому порядку, якщо вони вчинили домашнє насильство щодо дитини. 23,4% респондентів дотримуються думки щодо обов'язкового проходження зазначених курсів батьками (законними представниками(-цями).

Чи вважаєте Ви за доцільне організацію для батьків (інших законних представників) курсів щодо методів ненасильницького виховання дітей:

308 ответов

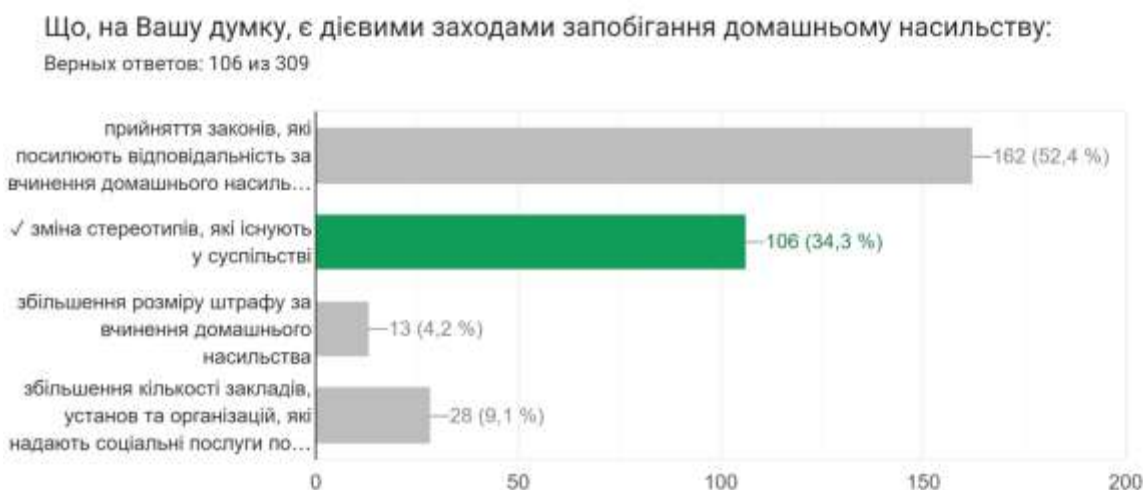

Правильної відповіді це питання не передбачало, оскільки мало на меті з'ясувати думку представників суб'єктів запобігання домашньому насильству щодо доцільності організації курсів щодо методів ненасильницького виховання дітей в м. Одесі. Застосування батьками або іншими особами тілесних покарань до дітей як правило є свідченням того, що інші дієві методи виховання їм невідомі або не вважаються такими, що допоможуть досягнути потрібного результату. Організація курсів для батьків (інших законних представників(-ць) може стати дієвим засобом формування у мешканців громади нульової толерантності не лише до використання фізичних покарань до дітей, а й мати більш далекоглядну мету – формування нульової толерантності до насильства, насамперед – домашнього.

12. У дванадцятому запитанні була спроба виявити, чи правильно розуміють представники(-ці) суб'єктів запобігання домашньому насильству суть заходів у сфері запобігання домашньому насильству.

Що, на Вашу думку, є дієвими заходами запобігання домашньому насильству

Більшість респондентів(-ок) (52,4%) вважають, що прийняття законів, які посилюють відповідальність за вчинення домашнього насильства є найбільш дієвим заходом запобігання домашньому насильству. Лише 34,3% дотримуються правильної думки, що саме зміна стереотипів, які існують у суспільстві, є запорукою запобігання домашньому насильству. Також 9,1% респондентів схиляються до думки, що для запобігання домашньому насильству слід збільшити кількість закладів, установ та організацій, які надають соціальні послуги постраждалим особам, а 4,2% – збільшити розмір штрафу за вчинення домашнього насильства.

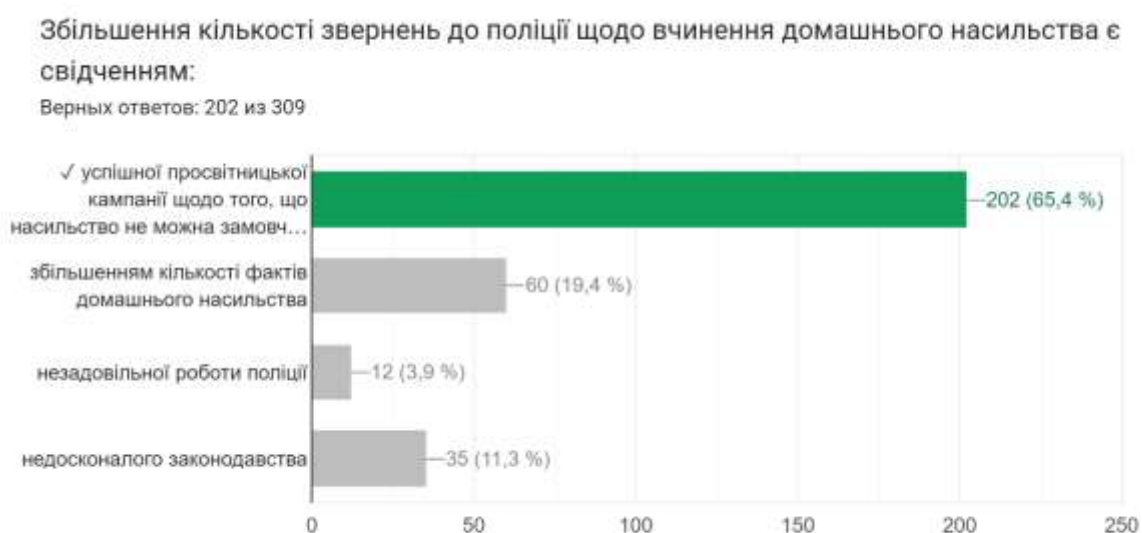
Правильна відповідь – зміна стереотипів, які існують у суспільстві

Всі заходи, перелічені у варіантах відповідей, сприяють боротьбі з домашнім насильством. Втім, в законодавстві використовується два терміни: «запобігання» та «протидія». Не дивлячись на те, що вони між собою тісно пов'язані, змістове наповнення в них різне. Протидія передбачає реакцію держави на факт вже вчиненого домашнього насильства. На сьогоднішній день суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству більшу увагу приділяють саме протидії, при цьому питанням безпосередньо запобігання деколи не приділяється належна увага. У той же час, саме запобігання є запорукою зменшення випадків такого насильства. І одним із найбільш дієвих заходів у цій сфері є зміна стереотипів, зокрема гендерних, які є першопричиною існування домашнього насильства в суспільстві взагалі.

13. Тринадцяте запитання було спрямоване на розуміння важливості звернення до поліції щодо повідомлення про факти домашнього насильства.

Збільшення кількості звернень до поліції щодо вчинення домашнього насильства є свідченням

Значна кількість респондентів(-ок) (65,4%) пояснюють збільшення кількості звернень до поліції щодо вчинення домашнього насильства з успішною просвітницькою кампанією щодо того, що насильство не можна замовчувати. 19,4% вважають, що це свідчить про збільшення кількості фактів домашнього насильства. 11,3% – що це свідчить про недосконале законодавство, а 3,9% – про незадовільну роботу поліції.

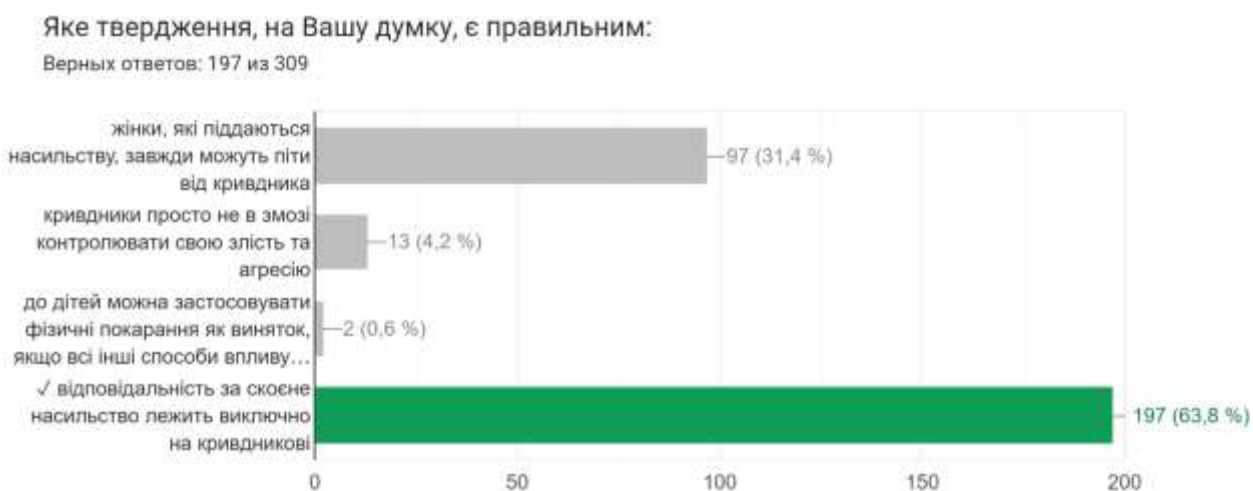
Правильна відповідь – успішної просвітницької кампанії щодо того, що насильство не можна замовчувати

Домашнє насильство як порушення прав людини існувало завжди. Втім, довгий час ця проблема мала латентний характер, держава вважала це приватною справою та не втручалась. Але з введенням юридичної відповідальності за це діяння особи, які постраждали від домашнього насильства, отримали змогу звернутися до держави за захистом і відновленням своїх прав. Що стосується України, то особливо активно держава почала опікуватися цим питанням після прийняття у 2017 відповідного законодавства, спрямованого на боротьбу з домашнім насильством. Також останніми роками значно активізувалося проведення просвітницьких кампаній, які спрямовані на підвищення обізнаності населення щодо проявів домашнього насильства та можливостями держави щодо надання допомоги постраждалим особам і притягнення кривдників(-ць) до відповідальності. Тому збільшення кількості звернень до поліції свідчить про те, що люди навчилися ідентифікувати домашнє насильство, перестали його масово замовчувати і прагнуть відстоювати свої права.

14. Чотирнадцяте запитання ставило на меті виявити, наскільки представники(-ці) суб'єктів запобігання домашньому насильству схильні виправдовувати дії кривдників(-ць).

Яке твердження, на Вашу думку, є правильним

31,4% опитуваних вважають, що жінки, які піддаються насильству, завжди можуть піти від кривдника. 4,2% дотримуються думки, що кривдники просто не в змозі контролювати свою злість та агресію. Дві особи (0,6%) допускають, що до дітей можна застосовувати фізичні покарання як виняток, якщо всі інші способи впливу на дитину вичерпані. І лише 63,8% респондентів зауважують, що відповідальність за скоєне насильство лежить винятково на кривдникові.

Правильна відповідь – відповідальність за скоєне насильство лежить виключно на кривдникові

Для сучасного українського суспільства, на жаль, характерно іноді перекладати вину за вчинене насильство саме на постраждалу особу, особливо якщо мова йде про жінку. Мов, сама спровокувала (допустила/дозволила/насправді хотіла і т.п). **Але жодна поведінка постраждалої особи, жодні її дії не є підставою застосування щодо неї домашнього насильства, і перекладати вину з кривдника на постраждалу особу є категорично неприпустимим.** Подібні думки, особливо якщо вони притаманні особам, які за своїми функціональними обов'язками покликані надавати допомогу постраждалим особам, призводять до повторної стигматизації постраждалих. Крім того, таке стереотипне мислення може заважати прийняти законне, справедливе та неупереджене рішення щодо надання послуг таким постраждалим, а також притягнення кривдника(-ці) до передбаченої чинним законодавством відповідальності.

15. П'ятнадцяте запитання стосувалося виявлення стереотипного мислення серед представники(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству.

Жінкам легше вдається встановлювати контакт із дітьми

Відповіді респондентів(-ок) щодо того, чи саме жінкам легше вдається встановлювати контакт із дітьми, розподілилися наступним чином:

8,1% – так, вони на рівні інстинкту краще знають, як поводити себе з дітьми;

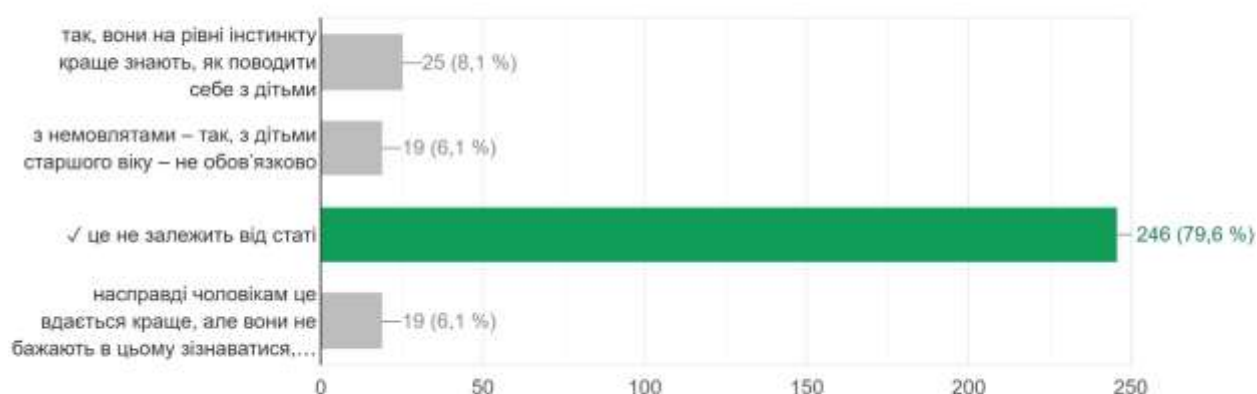
6,1% – з немовлятами – так, з дітьми старшого віку – не обов'язково;

79,6% – це не залежить від статі;

6,1% – насправді чоловікам це вдається краще, але вони не бажають в цьому зізнаватися, оскільки не бажають додаткових сімейних обов'язків.

Жінкам легше вдається встановлювати контакт із дітьми:

Верных ответов: 246 из 309

Правильна відповідь – це не залежить від статі

Довгий час догляд за дітьми був суто жіночою справою. Сучасне українське законодавство надає рівні можливості чоловікам і жінкам щодо догляду за дитиною, втім, для багатьох сімей питання, пов'язані з доглядом за дитиною в основному покладаються саме на жінку. Це один із прикладів, коли гендерні стереотипи настільки проникли у свідомість суспільства, що відхилення від них викликає вкрай негативну реакцію. Насправді немає абсолютно жодної різниці, хто доглядає за дитиною – батько чи мати. Але в деяких випадках чоловіки можуть виправдовувати своє небажання займатися дітьми тим, що жінки краще знають, як поводити себе з дітьми, особливо з немовлятами. Насправді це не є наслідком якогось вродженого інстинкту, а є результатом того, що жінки більше часу проводять із дитиною, тож набираються досвіду. Якщо б чоловіки проводили стільки б часу, то мали б аналогічний досвід. Тож, це важливо враховувати суб'єктами запобігання домашньому насильству та проводити заходи із активним залученням не лише жінок, а й чоловіків.

16. Шістнадцяте запитання було призначене виявити готовність представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству проводити заходи, спрямовані на запобігання домашньому насильству.

Чи можливо зараз проводити заходи, спрямовані на зміну ставлення суспільства, зокрема формування нульової толерантності до домашнього насильства

Більшість респондентів(-ок) (82,5%) відзначили, що є можливість зараз проводити відповідні заходи, спрямовані на зміну ставлення суспільства до питань домашнього насильства, зокрема до формування нульової толерантності до цього явища, але для цього потрібно, аби громада докладала до цього зусилля. 6,8% опитуваних зазначили, що зараз можна проводити подібні заходи, але потрібно, щонайменше, ще років 50-60 аби така толерантність сформувалася. 24 людини (7,8%) наголошують, що це питання взагалі не на часі через війну. 9 осіб (2,9%) заперечують можливість проводити будь-які заходи, спрямовані на зміну ставлення суспільства до проблеми домашнього насильства через те, що менталітет формувався століттями і це взагалі не можливо зробити.

Чи можливо зараз проводити заходи, спрямовані на зміну ставлення суспільства, зокрема формування нульової толерантності до домашнього насильства:

Верных ответов: 255 из 309

Правильна відповідь – так, але для цього потрібно докладати зусилля громади

Проблема домашнього насильства нікуди не зникла під час війни. В усвідомленні людей, можливо, ця проблема відійшла на другий план, але не зникла взагалі. Більш того, окремі дані свідчать про те, що під час війни це питання ще більше загострилося, насамперед, через складність надавати повноцінну допомогу особам, які постраждали від домашнього насильства як внаслідок об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. Втім, держава та недержавні інституції, які є суб'єктами запобігання та протидії домашньому насильству, повинні продовжувати впроваджувати відповідні заходи «тут» і «зараз», а громада повинна брати в цьому активну участь.

ВИСНОВКИ

Згідно з результатами проведеного анкетування серед представників суб'єктів запобігання домашньому насильству м. Одеси для визначення рівня обізнаності та стереотипного мислення можна констатувати, що в переважній більшості такі представники(-ці) обізнані з сучасним законодавством у сфері запобігання домашньому насильству. Результати дослідження показали, що більшості таких представників(-ць) притаманна відсутність негативних стереотипів, які можуть стати підґрунтям для вчинення домашнього насильства. Це є дуже позитивною тенденцією, адже, здійснювати заходи, спрямовані на запобігання домашнього насильства повинні особи, які чітко усвідомлюють, які соціальні норми негативно впливають на думку громади і підлягають викорененню. Втім варто зазначити, що окремим представникам(-цям) суб'єктів запобігання домашньому насильству притаманні хибні стереотипи.

Сильні сторони:

1. Більшість представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству обізнані із законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
2. Для більшості представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству характерна відсутність гендерних та інших стереотипів, які впливають на вчинення домашнього насильства.
3. Більшість представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству усвідомлюють, що не потрібно відкладати заходи у сфері запобігання цьому явищу на більш пізній час, а потрібно разом з громадою здійснювати відповіді заходи, не виправдовуючи бездіяльність війною.

Зони розвитку:

1. Проведене анкетування демонструє, що деякі респонденти(-ки) не обізнані в повному обсязі із вимогами чинного законодавства, зокрема не чітко усвідомлюють розмежування понять «запобігання» та «протидія» домашньому насильству, що потенційно може впливати на розуміння своїх завдань у сфері саме запобігання та на вибір заходів, які доречно проводити в громаді.
2. Недостатнє усвідомлення ролі соціальних норм у житті кожної людини та їх впливу на поведінку людей.
3. Не чітке розуміння того, що в суспільстві існують норми, які сприяють як вчиненню, так і подоланню домашнього насильства.
4. Наявність в окремих представників(-ць) суб'єктів запобігання домашньому насильству стереотипів, що можуть впливати на їх рішення під час виконання функціональних обов'язків.

5. Недостатня обізнаність про те, що дітьми, які постраждали від насильства, є також діти, які стали свідками (очевидцями) домашнього насильства.

Рекомендації:

1. Проводити періодичні навчання представників(-ць) суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству з питань не лише протидії, а й запобігання домашньому насильству, його правової регламентації.

2. Під час навчання фахівців(-чинь) сприяти посиленню усвідомлення представниками(-цями) суб'єктів запобігання домашньому насильству того, що соціальні норми мають значний вплив на дії людей, та важливість врахування цього аспекту у своїй професійній діяльності.

3. Впроваджувати заходи для просування соціальних норм, які сприяють подоланню домашнього насильства та намагатися зменшити вплив норм, які сприяють вчиненню домашньому насильству шляхом проведення просвітницьких кампаній в громаді, спрямованих на розвінчування негативних стереотипів.

4. Під час навчання фахівців(-чинь) особливу увагу приділяти руйнуванню стереотипів, які можуть впливати на професійність та неупередженість виконання представниками(-цями) суб'єктів запобігання домашньому насильству визначених чинним законодавством завдань.

5. Акцентувати увагу представників(-ць) суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству на тому, що діти, які стали свідками (очевидцями) домашнього насильства, відповідно до законодавства визнаються постраждалими дітьми та мають усі права, гарантовані для постраждалих від домашнього насильства осіб.

6. Розглянути питання щодо організації курсів для батьків з метою ознайомлення з ненасильницькими методами виховання дітей.